

Kamil Frąckowiak

Cechy dystynktywne terroryzmu morskiego w ujęciu fenomenologicznym

Studia Prawnoustrojowe nr 29, 81-90

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Kamil Frąckowiak

Katedra Prawa Karnego Materialnego

Wydział Prawa i Administracji UWM

Cechy dystynktywne terroryzmu morskiego w ujęciu fenomenologicznym

Wprowadzenie

Dorobek naukowy Profesora Stanisława Pikulskiego w sferze materialnego prawa karnego, kryminologii i kryminalistyki jest bardzo bogaty. Stawia to autora w bardzo trudnym położeniu związanym z wyborem tematyki artykułu. Wśród licznych problemów podejmowanych przez Profesora, którymi zajmuje się przez znaczną część swej kariery naukowej, znajduje się szczególnie aktualne zagadnienie zjawiska terroryzmu. Poglębione rozważania w tym zakresie zawarł Profesor m.in. w monografii poświęconej prawnym środkom zwalczania terroryzmu (2000)¹. Ta okoliczność skłoniła autora niniejszego artykułu do przedstawienia pewnego problemu w odniesieniu do uchwycenia cech dystynktywnych pojęcia terroryzmu morskiego na kanwie rozważań poczynionych wcześniej przez Profesora w przedmiotowym zakresie.

Zagadnienia definicyjne terroryzmu

Dotychczas nie stworzono uniwersalnej, generalnej definicji negatywnego zjawiska społecznego, jakim jest terroryzm. Zgodnie z poglądem Brunona Hołysta, charakteryzują go następujące cechy:

- przemoc zadawana wszelkimi dostępnymi środkami (najczęściej brutalnymi i okrutnymi);
- stosowanie przemocy bez względu na konsekwencje;
- celem ataku jest zazwyczaj niewinna ludność cywilna;
- dążenie do epatowania strachem, terrorem;

¹ S. Pikulski, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 2000.

– działania podejmowane w celu osiągnięcia celów politycznych, militarnych, etnicznych, ideologicznych, religijnych².

Tadeusz Hanausek określa terroryzm jako planowaną, zorganizowaną i zazwyczaj uzasadnioną ideologicznie działalność osób lub grup, mającą na celu wymuszenie od władz państwowych, społeczeństwa lub poszczególnych osób określonych świadczeń, zachowań lub postaw, a realizowaną w przestępczych formach obliczonych na wywołanie szerokiego i maksymalnie zastraszonego rozgłosu w opinii publicznej³. Za najistotniejsze cechy terroryzmu uznaje przy tym elementy strony podmiotowej czynu zabronionego, takie jak motywacja i podwójna kierunkowość w działaniu. Nie ogranicza się do wskazania przemocy lub groźby jej użycia jako jedynych przejawów takiej działalności, dopuszczając również inne formy przestępczości⁴.

Z kolei Marian Fleming twierdzi, że terroryzm to umyślne działania stanowiące naruszenie prawa karnego i zmierzające w drodze aktów przemocy lub zagrożenia takimi aktami do zastraszenia organów państwowych lub znacznych odłamów społeczeństwa oraz do wymuszenia określonego postępowania⁵.

W ostatnich latach wiele uwagi w piśmiennictwie poświęcono definicji autorstwa Bruce'a Hofmanna, który terroryzm określił jako rozmyślne wywoływanie i wykorzystywanie strachu na skutek użycia przemocy lub groźby użycia przemocy w dążeniu do politycznych zmian. Wszystkie akty terrorystyczne pociągają za sobą przemoc lub groźbę przemocy. Terroryzm jest szczególnie nakierowany na osiągnięcie dalekosiężnych skutków psychologicznych, które wykraczają poza bezpośrednią ofiarę lub ofiary czy przedmiot terrorystycznego zamachu. Zmierza do wywołania strachu, a przez to do zastraszenia szerokiej widowni będącej celem, która może obejmować rywalizującą grupę etniczną lub religijną, cały kraj, rząd, partię polityczną albo w ogóle opinię publiczną. Terroryzm zmierza do stworzenia władzy tam, gdzie jej nie ma lub do wzmocnienia władzy tam, gdzie jest słaba. Poprzez rozgłos wywołany na skutek użycia przemocy terroryści chcą uzyskać wpływy, oddziaływanie i władzę, których im brakuje, po to aby wywołać polityczne zmiany na płaszczyźnie lokalnej lub międzynarodowej⁶.

Stanisław Pikulski przyjmuje, że terroryzm jest działalnością przestępczą na tle politycznym zorganizowanych grup przestępczych o charakterze antypaństwowym. Podejmowane przez te ugrupowania akty terrorystyczne zmierzają do wymuszenia

² B. Hołyst, *Terroryzm*, t. 1, Warszawa 2009, s. 56; S. Zeidan, *Agreeing to disagree: Cultural relativism and the difficulty of defining terrorism in a post 9/11 world*, "Hastings International and Comparative Law Review" 2006, nr 29, s. 215.

³ T. Hanausek, *W sprawie pojęcia współczesnego terroryzmu*, „Problemy Kryminalistyki” 1980, nr 143, s. 30–31.

⁴ T. Hanausek, *Wybrane zagadnienia kryminalistycznej metodyki zwalczania terroryzmu*, [w:] K. Sławik, *Terroryzm, aspekty prawnomiędzynarodowe, kryminalistyczne i policyjne*, Poznań 1993, s. 83.

⁵ M. Fleming, *Terroryzm polityczny w międzynarodowym prawodawstwie*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1996, nr 1, s. 3.

⁶ B. Hoffman, *Inside terrorism*, Londyn 1998, s. 43–44.

określonych następstw przez władze państwowe. Ugrupowania te osiągają swój cel poprzez wywoływanie strachu i paniki w opinii publicznej, a służy temu np. podkładanie bomb w miejscach publicznych czy zamachy na życie znanych osób ze świata polityki⁷.

Terroryzm morski

Współcześnie terroryzm stanowi jedno z największych zagrożeń dla bezpieczeństwa oraz porządku zarówno w wymiarze globalnym, jak i państwowym. Skuteczną walkę z terroryzmem w dużym stopniu utrudnia polimorficzny charakter tego zjawiska, znaczna dynamika oraz zdolność adaptacji do zmieniających się warunków. Z uwagi na wielość form i rodzajów terrorystycznego zagrożenia w piśmiennictwie doczekano się szerokiego spektrum klasyfikacji terroryzmu. Jako podstawę tworzonych typologii przyjęto różnego rodzaju kryteria. Jednym z najbardziej podstawowych jest rodzaj środowiska (lub też rodzaj środków transportu będących celem ataku), w którym dojść może do ataku terrorystycznego. Z uwagi na to kryterium wyróżnić można terroryzm lądowy, lotniczy oraz morski.

Terroryzm morski jest stosunkowo nową odmianą terroryzmu, gdyż do momentu ataku na włoski statek wycieczkowy „Achille Lauro” w dniu 7 października 1985 r. przez palestyńskich terrorystów z Frontu Wyzwolenia Palestyny (ang. *Palestine Liberation Front – PLF*) nie było głośno o atakach na jednostki pływające i nie odnotowywano wielu takich przypadków. Jak zauważa S. Pikulski, zajmowano się w większym stopniu zjawiskiem piractwa morskiego, występującym zwłaszcza na obszarze Dalekiego Wschodu, wybrzeży Afryki oraz Karaibów⁸. W ocenie autora współcześnie największym zagrożeniem dla żeglugi obok piractwa może stać się właśnie terroryzm morski.

Aleksandra Łysik wskazuje, że chociaż ataki terrorystyczne na morzu lub wymierzone w porty morskie stanowią zaledwie 2% ogółu ataków terrorystycznych przeprowadzonych w ciągu ostatnich 30 lat, to nie są one zjawiskiem marginalnym. Ich zasięg oraz międzynarodowy wydźwięk wzbudza zainteresowanie coraz to nowych organizacji terrorystycznych chcących zmanifestować w jak najbardziej spektakularny sposób swoje żądania bądź idee⁹.

Hanna Klimek podaje, że współczesne działania terrorystyczne wymierzone w transport morski obejmują:

a) zamachy bombowe na statku znajdujące się na otwartym morzu lub w portach z użyciem materiału wybuchowego podłożonego pod kadłub jednostki albo dostarczonego na statek podczas załadunku lub wniesionego przez członka załogi;

⁷ S. Pikulski, op. cit., s. 13.

⁸ Ibidem, s. 54-55.

⁹ A. Łysik, *Terroryzm morski. Współczesne zagrożenie w transporcie międzynarodowym*, „Studia i Materiały Instytutu Transportu i Handlu Morskiego” 2012, nr 9, s. 73.

b) zamachy bombowe dokonane przez atak z szybkiej łodzi motorowej lub za pomocą ładunku podłożonego pod kadłub jednostki przez pletwonurków;

c) uprowadzenie statków;

d) stawianie min na torach wodnych.

Obecnie wszystkie rodzaje tonażu są zagrożone morskimi atakami terrorystycznymi. Są to zarówno statki pasażerskie (liniowce, wycieczkowce, promy), zbiornikowce (szczególnie atrakcyjne dla napastników ze względu na wartość przewożonych nimi ładunków oraz groźbę spowodowania katastrofy ekologicznej), jak i pozostałe statki towarowe. Ataki mogą dotyczyć również jednostek rybackich.

Przykładowo, w 1987 r. statek rybacki „Eugenia” zaatakowali terroryści z Frontu Polisario, zabijając trzech marokańskich żołnierzy. Napastnicy dopłynęli się w pobliże statku na pneumatycznych łodziach motorowych. Z kolei 2003 r. chińska łódź rybacka „Ufauanu225” została zatopiona przez członków tamilskiej organizacji LTTE u wschodnich wybrzeży Sri Lanki. Terroryści morscy atakują też okręty wojenne. W latach 1991 i 1998 okręty wojenne Sri Lanki zostały wysadzone w powietrze za pomocą łodzi wypełnionych materiałami wybuchowymi. W 1995 r. na wodach Sri Lanki prom „Irish Mona” został uprowadzony, a następnie wykorzystany jako przynęta w celu zatopienia dwóch okrętów patrolowych marynarki wojennej Sri Lanki. W 1996 r. konwój statków w pobliżu Indonezji zaatakowało 12 łodzi i tamilscy terroryści zatopili jeden z okrętów wojennych płynących jako eskorta. W 2000 r. amerykański niszczyciel USS „Cole” został ciężko uszkodzony przez terrorystów Al-Kaidy podczas ataku w Jemenie. Atak terrorystyczny został przeprowadzony za pomocą łodzi motorowej wypełnionej ładunkiem wybuchowym¹⁰. W 2005 r. doszło do ostrzelania przez Al-Kaidę amerykańskiego okrętu USS „Ashland” w porcie Aqaba w Jordanii przy użyciu trzech rakiet¹¹. W 2006 r. operująca na wodach libańskich w rejonie Bejrutu izraelska korweta raketowa „Hanit” została trafiona pociskiem raketowym wystrzelonym z brzegu przez terrorystów z organizacji Hezbollah. W 2008 r. doszło do ataków terrorystycznych na kilka obiektów położonych w indyjskim Bombaju. Sprawcy dostali się do portowego miasta na uprzednio uprowadzonym rybackim trawlerze¹².

W literaturze przedmiotu nie istnieje wystarczająco precyzyjna, spójna i w pełni wyczerpująca definicja terroryzmu morskiego. Przy opracowywaniu takiej definicji stosowane jest tzw. podejście strukturalne, które polega na wyodrębnieniu morskiego rodzaju terroryzmu spośród innych jego odmian i opisanie jego uwarunkowań i specyficznych cech¹³. Stanisław Pikulski twierdzi, że najważniejszym kryterium

¹⁰ H. Klimek, *Bezpieczeństwo żeglugi morskiej w obliczu zagrożeń piractwem i terroryzmem*, [w:] S. Miecznikowski (red.), *Bezpieczeństwo Unii Europejskiej – wybrane aspekty*, Gdańsk 2011, s. 55.

¹¹ B. Hołyst, *Terroryzm*, t. 1, Warszawa 2010, s. 997.

¹² K. Kubiak, *Przemoc na oceanach. Współczesne piractwo i terroryzm morski*, Warszawa 2009, s. 108–109, 112–113.

¹³ A. Grześkowiak, *Prawnokarne środki walki z terroryzmem we Włoszech*, „Przestępczość na Świecie” 1983, t. XV, s. 14.

jest klasyfikacja według nurtów ideologicznych, którym służą ugrupowania terrorystyczne, a kierując się międzynarodowym prawem publicznym wyróżnia terroryzm lotniczy, morski, lądowy i dokonywany podczas konfliktów zbrojnych¹⁴.

Marek Czernis uważa, że terroryzm morski to każdy bezprawny akt przemocy dokonany przez indywidualne osoby czy też zorganizowane grupy osób i skierowany przeciwko statkom, ich pasażerom, ładunkom lub załodze, albo skierowany przeciwko portom morskim, jak również groźba, usiłowanie lub współudział w dokonaniu takiego aktu, który poprzez morderstwo lub zranienie i terror oraz spektakularność i rozgłos swych działań ma na celu w sposób bezpośredni lub pośredni wywarcie wpływu na rząd, państwo, organizację międzynarodową bądź też opinię społeczną w zamiarze uzyskania określonych, szeroko pojętych korzyści politycznych¹⁵.

Należy podkreślić, że możliwość wykorzystania przez terrorystów morskiego transportu do proliferacji broni masowego rażenia, przemytu broni konwencjonalnej i samych terrorystów jest jednym z najbardziej realnych zagrożeń. Z tych względów Akiva Lorenz uzupełnia pojęcie terroryzmu morskiego o działania organizacji terrorystycznych wykorzystujących środki morskiego transportu do przemytu terrorystów i broni¹⁶.

Społeczność międzynarodowa także nie wypracowała jednej, powszechnie akceptowanej definicji terroryzmu morskiego. Najczęściej przywoływaną jest definicja sformułowana przez pozarządową Radę ds. Bezpieczeństwa i Współpracy w Regionie Azji i Pacyfiku (ang. *Council for Security and Cooperation in the Asia-Pacific* – CS-CAP) szeroko ujmująca przedmiotowy fenomen¹⁷. Według niej, terroryzm morski to działalność prowadzona w środowisku morskim, skierowana przeciwko statkom, stałym platformom na morzu lub w porcie oraz ich pasażerom albo pracownikom, a także infrastrukturze nadbrzeżnej, włączając w to obiekty turystyczne, obszar portu oraz miasta portowe¹⁸. Definicja ta w szeroki sposób zakreśla ramy terroryzmu morskiego i obejmuje niemal wszystkie najistotniejsze elementy składające się na to zjawisko¹⁹. Zatem akty terroryzmu morskiego mogą być realizowane we wszystkich strefach morskich z wodami wewnętrznymi włącznie, a nawet mogą mieć miejsce na lądzie. Definicja ta nie wydaje się w pełni wyczerpująca, gdyż jej twórcy nie wyjaśniają, czym jest „terrorystyczna działalność” ani jak szeroko należy rozumieć pojęcie „środowisko morskie”²⁰.

¹⁴ S. Pikulski, op. cit., s. 19.

¹⁵ M. Czernis, *Akty terrorystyczne na morzu a prawo międzynarodowe*, „Przegląd Zachodniopomorski” 1989, z. 3–4, s. 217.

¹⁶ A. Lorenz, *The threat of maritime terrorism to Israel*, International Institute for Counter-Terrorism 2007, [online] <www.ict.org.il/Article.aspx?ID=983> (dostęp: 20.4.2015).

¹⁷ G. Ong, *Ships can be dangerous too – coupling piracy and maritime terrorism in Southeast Asia's maritime security framework*, Singapur 2004, s. 17.

¹⁸ M. D. Greenberg, P. Chalk, H.H. Willis, I. Khilko, D.S. Ortiz, *Maritime terrorism: risk and liability*, RAND Centre for Terrorism Risk Management Policy 2006, s. 9.

¹⁹ P. Chalk, *The maritime dimension of international security: terrorism, piracy, and challenges for the United States*, Rand Corporation, Santa Monica 2008, s. 3.

²⁰ S. Quentin, *Shipping activities: Targets of maritime terrorism*, styczeń 2003, MIRMAL 2, [online] <www.derechomaritimo.info/pagina/mater.htm> (dostęp: 20.03.2015).

Jak widać, istniejące definicje różnią się doбором elementów składających się na treść pojęcia „terroryzm morski” oraz ustalaniem jego granic. Osiągnięcie konsensusu w tych kwestiach i ujęcie przedmiotu badań w formie abstrakcyjnej, syntetycznej formuły miałyby istotne znaczenie dla prawa karnego i kryminologii.

Terroryzm morski a piractwo morskie

Transport morski z uwagi na środowisko, w którym się realizuje, zagrożony jest wieloma specyficznymi formami działań przestępczych. Pomocne wydaje się odróżnienie tego zjawiska od innej bezprawnej formy działalności na morzu, jakim jest piractwo morskie.

Autor niniejszej publikacji uważa za zasadne rozróżnienie obu pojęć, albowiem pomiędzy obiema formami przestępczości występuje wiele podobieństw, co prowadzi do częstych nieporozumień terminologicznych. Stosujący prawo muszą zaś mieć możliwość odróżnienia współczesnego piractwa od terroryzmu morskiego oraz określenia, czy istnieje jakieś łączące je ogniwo. Tylko wtedy będą w stanie zastosować odpowiednie przeciwśrodki²¹.

Terroryzm morski, a po części też piractwo jest domeną organizacji przestępczych działających bez autoryzacji władz państwowych. Terrorysty morscy, tak jak piraci, dla osiągnięcia swych celów posługują się przemocą lub groźbą jej użycia, a ofiarami ich działań pada najczęściej bezbronna ludność cywilna²². Pozornie wydawać się zatem może, że są to podobne zjawiska kryminologiczne, które trudno rozgraniczyć, jeśli pominie się motywację sprawców. Motywacją dla piratów jest bowiem przede wszystkim chęć zysku, podczas gdy terroryści działają na rzecz realizacji określonych celów ideologicznych, politycznych, społecznych lub religijnych²³. Wzajemne powiązania między tymi dwiema formami przestępczości są jednak o wiele bardziej złożone i mogą stać się silniejsze. Organizacje przestępcze uczą się od siebie nawzajem. Terrorysty wykorzystują niekiedy pirackie *modus operandi* i dopuszczają się aktów piractwa, aby pozyskać środki dla swojej działalności. Z kolei piraci często działają na zlecenie organizacji terrorystycznych. Z tych przyczyn niektóre cechy charakterystyczne obu zjawisk są wspólne²⁴.

Ze względu na coraz ściślejsze powiązania między piratami i terrorystami można niekiedy mówić o fenomenie połączonego zjawiska, które Douglas R. Burgess

²¹ E.S. Nelson, *Maritime terrorism and piracy: Existing and potential threats*, "Global Security Studies" 2012, t. 3(1), s. 15.

²² D. J. Puchala, *Of pirates and terrorists: What experience and history teach*, "Contemporary Security Policy" 2005, t. 26, nr 1, s. 19.

²³ Ibidem, s. 975.

²⁴ P. Brookes, *The challenges of modern piracy*, [w:] M. R. Haberfeld, A. Hassel (red.), *Modern piracy and maritime terrorism: The challenge of piracy for 21st century*, Kendal Hunt, Dubuque 2013, s. 31

określił jako „piraterroryzm” (ang. *piraterrorism*)²⁵. Piraci i terroryści mają bowiem wspólny interes w tym, aby przybrzeżne państwa pozostały słabe i skorumpowane, co może przyczynić się do nawiązania przez nich współpracy przy utrzymywaniu takiego *status quo*. Obie grupy mogą odsunąć na bok dzielące ich animozje i wspierać się w celu uniemożliwienia państwowym trzecim ograniczenia czy nawet wyeliminowania ich działalności przestępczej. Mają zatem powód, aby nawiązywać relacje w zamiarze przeciwdziałania poprawie sytuacji w konkretnym państwie²⁶. Martin Murphy jednak stanowczo twierdzi, że aktualnie nie ma żadnych wiarygodnych dowodów na występowanie zjawiska „piraterroryzmu”²⁷.

W tym kontekście warto przywołać definicję zawartą w rozporządzeniu (WE) nr 725/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. sprawie podniesienia ochrony statków i obiektów portowych²⁸. W przedmiotowym dokumencie posłużono się pojęciem „zamierzony akt bezprawny”, który zgodnie z pkt 1 preambuły obejmuje szczególnie terroryzm. W myśl art. 2 ust. 13 „zamierzony akt bezprawny” oznacza umyślne działanie, które ze swojej natury lub kontekstu może wyrządzić szkodę statkom używanym do międzynarodowej lub krajowej żeglugi morskiej, ich pasażerom lub ładunkom, lub obiektom portowym z nimi powiązany. Tym samym przedstawiona szeroka definicja może dotyczyć zarówno aktów piractwa, jak i części aspektów terroryzmu morskiego.

Za główny element pozwalający odróżnić piractwo morskie oraz zbrojną napaść na morzu od terroryzmu morskiego uznano w piśmiennictwie motyw, jakim kieruje się sprawca²⁹. Krzysztof Kubiak wskazuje, że piraci kierują się żądzą zysku, zaś morscy terroryści dążą do osiągnięcia tzw. efektu teatru, czyli zdobycia szerokiego zainteresowania mediów. O ile dla pirata czyn przestępczy jest celem, dla terrorysty jest to droga do celu³⁰.

Zdaniem Katarzyny Wardin, terroryzm morski jest planowanym i zorganizowanym aktem przemocy wynikającym z motywów politycznych, religijnych i ideologicznych wymierzonym przeciwko osobom, statkom, obiektom portowym oraz instalacjom na morzu. Ma on na celu wymuszenie na władzach państwowych, społeczeństwach lub osobach określonych zachowań, ustępstw lub świadczeń finansowych³¹. Przytoczona definicja wskazuje na kluczową kwestię – polityczną motywację działań. Mimo iż piraci i terroryści posługują się przemocą jako środkiem do realizacji określonego celu, to pierwsi działają z pobudek osobistych, motywowani

²⁵ D. R. Burgess, *The world for ransom. Piracy is terrorism, terrorism is piracy*, Amherst – New York 2010, s. 24.

²⁶ E.S. Nelson, op. cit., s. 23.

²⁷ M. Murphy, *Small boats, weak states, dirty money. Piracy and maritime terrorism in the modern world*, London 2010, s. 159.

²⁸ Dz.U. C 32 z 5 lutego 2004 r., s. 5.

²⁹ A. Ratkowska, *Piractwo i terroryzm morski*, „Studia Prawnicze” 2010, nr 184, s. 37.

³⁰ K. Kubiak, *Piractwo czy terroryzm?*, „Stosunki Międzynarodowe” 2009, nr 56–57, s. 3.

³¹ K. Wardin, *Ocena zagrożeń bałtyckich strumieni transportowych działaniami terrorystycznymi*, Warszawa 2007, s. 21.

najczęściej chęcią zysku materialnego, zaś drudzy kierują się ideami politycznymi. Terrorysty chcą wytworzyć atmosferę poczucia zagrożenia w społeczeństwie, pokazać międzynarodowej opinii publicznej swą obecność i głoszone poglądy, obniżyć autorytet władzy i uszczuplić jej siły oraz znaczenie społeczne, wreszcie zmusić władzę lub określoną populację do pewnych zachowań³².

Krzysztof Kubiak czyni kolejną interesującą konstatację odnośnie różnicy pomiędzy rozpatrywanymi tu zjawiskami. Piractwo, jak twierdzi, zachowa prawdopodobnie charakter fenomenu ograniczonego terytorialnie. Ścisłe powiązanie tego rodzaju przestępczej działalności z sytuacją w państwach nadbrzeżnych czyni mało prawdopodobnym rozszerzenie granic geograficznych intensywnej aktywności piratów. Piractwo jest zatem zjawiskiem w znacznym stopniu przewidywalnym – ryzyko z nim związane będzie odnosiło się do żeglugi po określonych akwenach świata. W chwili obecnej są to rejony Afryki Wschodniej i Zachodniej oraz Azji Południowo-Wschodniej. Z kolei sprawcy aktów terrorystycznych na morzu dysponują pełną swobodą wyboru miejsca, czasu, obiektu i sposobu przeprowadzania akcji. Ograniczają ich jedynie możliwości organizacyjne, zaplecze kadrowe i finansowe. W związku z tym praktycznie nie jest możliwe przeprowadzenie dokładnych prognoz dotyczących rejonów szczególnie narażonych na akty terroryzmu morskiego. Zagrożenie to ma zasięg globalny i będzie się odnosiło w takim samym stopniu do jednostek pływających, jak do szeroko pojmowanej infrastruktury żeglugi: kanałów, oznakowań nawigacyjnych czy infrastruktury portowo-przeładunkowej³³.

Z powyższych rozważań wynika, że piractwo morskie i terroryzm morski stanowią dwa odrębne zjawiska. Można wysnuć ogólne wnioski w kwestii najważniejszych elementów odróżniających oba pojęcia.

Po pierwsze, użycie przemocy przez sprawców lub groźby jej użycia w przypadku terroryzmu morskiego podyktowane jest motywami politycznymi, ideologicznymi lub religijnymi, zaś w przypadku piractwa morskiego z reguły mamy do czynienia z działaniami z pobudek osobistych, motywowanych najczęściej chęcią zysku materialnego.

Po drugie, piractwo posiada charakter fenomenu ograniczonego geograficznie, zaś zagrożenie terroryzmem ma zasięg globalny. Sprawcy aktów terrorystycznych na morzu dysponują bowiem pełną swobodą wyboru miejsca, czasu, obiektu i sposobu przeprowadzania akcji.

Po trzecie, akty terroryzmu morskiego w przeciwieństwie do aktów piractwa mogą być realizowane we wszystkich strefach morskich z wodami wewnętrznymi włącznie, a także mieć miejsce na lądzie, albowiem mogą dotyczyć instalacji portowych oraz nadmorskich miejscowości.

³² H. Klimek, op. cit., s. 54.

³³ K. Kubiak, *Przemoc...*, s. 13.

Podsumowanie

Początek XXI wieku inspiruje ludzi do analizy wszelkich niebezpieczeństw, jakie mogą zagrozić egzystencji człowieka. Nie nastraja optymistycznie świat pełen przemocy i gwałtu. Powszechna brutalizacja życia powoduje, że tylko duża liczba ofiar i radykalne środki mogą zapewnić terrorystom miejsce na pierwszych stronach gazet oraz ponurą sławę. Jak słusznie twierdzi Stanisław Pikulski, terroryzm jako pewna patologia społeczna o podłożu politycznym najprawdopodobniej nie zostanie nigdy w pełni wyeliminowany, gdyż wraz ze zmianą środków i form jego zwalczania ewolucji podlega również sam terroryzm³⁴.

Ochrona żeglugi morskiej przed aktami terroryzmu to bardzo ważne i złożone zagadnienie interdyscyplinarne. Oprócz kwestii prawnych, obejmuje także kwestie organizacyjne i ekonomiczne oraz problematykę techniczną i operacyjną z obszarów pozornie z transportem morskim niezwiązanych³⁵.

Terroryzm morski to specyficzna odmiana terroryzmu międzynarodowego w wymiarze fenomenologicznym. Istniejące w doktrynie definicje wykazują różnice w doborze elementów składających się na treść tego pojęcia oraz przy ustalaniu jego granic. Osiągnięcie konsensusu i ujęcie przedmiotu badań w formie abstrakcyjnej, syntetycznej formuły ma istotne znaczenie dla prawa karnego i kryminologii. Jednoznaczne i ściśle określenie treści pojęcia „terroryzm morski” ułatwiłoby bowiem przeprowadzenie, czyniącej zadość zasadzie *nullum crimen sine lege certa*, typizacji czynów zabronionych o charakterze terrorystycznym w aspekcie morskim. Za dążeniem do sformułowania uniwersalnej definicji o zasięgu międzynarodowym niewątpliwie przemawia też potrzeba harmonizacji ustawodawstw krajowych, służąca opracowaniu wspólnego modelu i strategii walki z terroryzmem na świecie.

W celu lepszego zrozumienia, czym jest terroryzm morski, konieczne staje się odróżnienie tego zjawiska od innej bezprawnej formy działalności na morzu, tj. piractwa. Pomiędzy obiema formami przestępczości występuje wiele podobieństw, co leży u podstaw częstych nieporozumień terminologicznych. Stosujący prawo muszą zaś mieć możliwość odróżnienia tych zjawisk oraz określenia, czy istnieją między nimi jakieś powiązania, by zastosować odpowiednie przeciwwrodk. Z rozważań przeprowadzonych w niniejszym artykule wynika, że piractwo morskie i terroryzm morski to dwa odrębne zjawiska.

³⁴ S. Pikulski, op. cit., s. 139.

³⁵ B. Hołyst, *Terroryzm*, t. 1, Warszawa 2010, s. 995.

Summary

Distinctive features of maritime terrorism in the aspect of phenomenological approach

Key words: maritime terrorism, piracy, safe navigation.

The study is an attempt to demonstrate that there is no sufficiently precise, consistent and fully comprehensive definition of maritime terrorism. In developing the definition the so called structural approach is used, which relies on extracting the marine type of terrorism from its other varieties and describes their conditions and specific characteristics. It is helpful to distinguish this phenomenon from other illegal activities at sea that is piracy. Between those two forms of crime, there are many similarities underlying the frequent confusion of terminology. The analysis presented in this article, shows that piracy and maritime terrorism are two separate phenomena that are distinguished from each other by three key elements.